

De zeespiegel stijgt, het gas raakt op (januari 2011)

Het is al weer ruim twee jaar geleden dat de deltacommissie Veerman met haar aanbevelingen kwam voor het waterbeheer van ons land in de 21^e eeuw. Stijgende zeespiegel en sterkere fluctuaties in de toevoer van rivierwater vormden de belangrijkste bestanddelen van de hydrologische diagnose. Om de nood te lenigen zouden voor de benodigde maatregelen de eerste helft van de eeuw jaarlijks tussen de 1.3 en 1.9 miljard uitgetrokken moeten worden.

Dat was vlak vóór de financiële crisis van 2008. Nu twee, jaar later, rept niemand meer over miljardeninvesteringen voor de waterstaat. Men is allang blij als men het onderhoud van de bestaande dijken op peil weet te houden, en zelfs dat lijkt niet gegarandeerd, zo waarschuwde CU-kamerlid Arie Slob vlak vóór het Kerstreces. Ook werkgeversbaas Wientjes liet alarmerende geluiden horen. En dat terwijl er de komende decennia nog wel wat meer en veel diepgaanders nodig zal zijn dan alleen het verhogen van dijken. Nederland staat aan de vooravond van een ingrijpende transformatieopgave op ruimtelijk en hydrologisch gebied.

Zoet en zout

Bij de huidige en toekomstige waterproblematiek niet alleen over wassend water maar ook en niet in de laatste plaats om de combinatie van stijgend én dalend water. De seizoensgebonden fluctuaties in de afvoer van rivierwater worden groter: meer water in de winter, minder water in de zomer. Door het zomerse watertekort in het polderland in het westen des land werkt in combinatie met een gestaag stijgende zeewaterspiegel de verzilting in de had. Op termijn kunnen onze zoetwatergebonden landbouwcultures meer en meer onder druk komen te staan. Veerman wilde het zilte tij keren door de het waterpeil van het IJsselmeer anderhalve meter op te zetten en van daaruit het Groene Hart en de Randstad van zoet water te voorzien. Een oud plan uit de Koude Oorlog waarvan de haalbaarheid van een daarvoor vereiste sterk vermeerderde watertoevoer via de IJssel inmiddels ernstig in twijfel wordt getrokken. Dit gegeven stelt des te meer de vraag of in bepaalde delen van het lage westen des lands zoetwatercultures op lange termijn niet beter opgegeven moeten worden. Onderzoek naar de ontwikkeling van de zilte teelten als ook van zoet-zoute energieproductie verdient daarom een hoge plaats op de innovatieagenda. En in het verlengde hiervan is onderzoek naar geboden naar de vraag of en hoe op de consequenties van een en ander ruimtelijk en waterstaatkundig voorgesorteerd moet worden.

Overstromingsrisico 's

Naast verzilting is er natuurlijk de kwestie van overstromingsgevaar. Wientjes benadrukt in zijn recente discussiebijdrage weer eens dat een overstroming desastreuze gevolgen zou hebben voor de economie. Het Ruimtelijk Planbureau, de voorloper van het huidige Planbureau voor de Leefomgeving, maakte enkele jaren geleden een analyse van de overstromingsrisico 's in diverse gebieden binnen de zogeheten Dijkkring 14, de waterstaatkunige eenheid waar zich een groot deel van Randstad en Groene Hart bevindt. Tot één van de meest riskante gebieden bleek de Zuidplaspolder te behoren, nog niet zo lang geleden de grote nieuwbouwlocatie van de Rotterdamse agglomeratie. In aansluiting hierop deed Veerman c.s. de aanbeveling bij locatiekeuze van nieuwbouwplannen de overstromingsrisico 's mee te wegen. Wij zouden nog een flinke stap verder willen gaan. Het is zaak dat over de hele linie de verstedelijkingsdruk in het lage westen des lands aanzienlijk vermindert. Niet alleen om hydrologische redenen overigens, maar ook om (geo)economische redenen. De inpassingskosten van infrastructurele ingrepen in en om de Randstad zijn onevenredig hoog en leiden bijna onvermijdelijk tot nog meer congestie. De Randstad is allang niet meer het trekpaard van de nationale economie, Lag het Bruto Binnenlands Product van de "rest van Nederland" in de jaren zestig nog onder dat van de Randstad, al sinds de jaren negentig staat "de rest" op gelijke hoogte met het westen. De Randstad is allang van netto-verdiener tot netto-ontvanger van infrastructurele overheidsinvesteringen geworden.

Investerings- en beleidsprioriteiten

De ingrijpende transformatieopgave vereist het stellen van heldere prioriteiten.

- > Geen grote stedelijke uitbreidingen in het lage westen des lands. De aandacht moet hier primair gericht worden op een betere benutting van de bestaande capaciteit.
- > Geen grote uitbreidingen meer van het wegennet. Met de krimp van de beroepsbevolking vanaf 2011 (de eerste babyboomers worden nu 65), daalt de grootste druk op het wegennet, met name in de ochtendspits. Ook hier dient ingezet te worden op betere benutting van de bestaande capaciteit door middel van bijvoorbeeld rekening rijden. Als alternatieven dienen extra investeringen in het personenrailvervoer (in de Randstad zwaar onderontwikkeld ten opzichte van stedelijke agglomeraties van een vergelijkbare omvang en dichtheid) en revitalisering van de beroepsvaart (de Randstad heeft een voorsprong op het gebied van het waterwegennet ten

opzichte van Ruhrgebied en Vlaamse Ruit, maar heeft zijn mogelijkheden in dit opzicht verwaarloosd).

> Investeren in kennis en innovatie op het gebied van dynamisch waterbeheer, zoete en zoute milieus, de ontwikkeling van nieuwe vormen van duurzame voedsel- en energieproductie. Voortaan is waterstaat niet alleen meer een kwestie van de 'harde' techniek van Delft, maar ook van de life sciences van Wageningen en de duurzame natte energie van een instituut als Wetsus in Leeuwarden.

Het gevaar bestaat dat in het huidige politieke gesternte geen ruimte is voor de centrale hydrologische en ruimtelijke opgave van de 21e eeuw. Zo zal de "gaskas", het investeringsfonds op het gebied van innovatie en infrastructuur, vanaf 2015 ophouden te bestaan. De gasopbrengsten zullen dan direct naar de algemene middelen vloeien. Ja, zo kan iedereen drie miljard op een bezuiningsbedrag van achttien miljard vinden. Wat stoer verkocht werd als 'piketpaaltjes slaan', is ordinaire volksverlakkerij gebleken. En het gasgeld zelf? De bodem van de kas komt rond 2025 in beeld.

Steven van Schuppen

Jan Dirk Dorrepaal